

ALTERNATYWNE METODY NAUKI CZYTANIA DZIECI W WIEKU PRZEDSZKOLNYM

ALTERNATIVE METHODS OF TEACHING PRE-SCHOOL CHILDREN TO READ

Joanna Waszczuk^{1(A,B,C,D,E,F)}

¹Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej
Pope John Paul II State School of Higher Education in Biala Podlaska

Waszczuk J. (2019). Alternatywne metody nauki czytania dzieci w wieku przedszkolnym / Alternative methods of teaching pre-school children to read, *Rozprawy Społeczne/ Social Dissertations*, 13(3), 84-95. <https://doi.org/10.29316/rs/114823>

Wkład autorów/
Authors' contribution:
A. Zaplanowanie badań/
Study design
B. Zebranie danych/
Data collection
C. Dane – analiza i statystyki/
Data analysis
D. Interpretacja danych/
Data interpretation
E. Przygotowanie artykułu/
Preparation of manuscript
F. Wyszukiwanie i analiza
literatury/
Literature analysis
G. Zebranie funduszy/
Funds collection

Streszczenie

W Polsce na przestrzeni ostatnich lat pojawiło się wiele nowych koncepcji nauki czytania umownie nazywanych „metodami”. Do najbardziej znanych zaliczyć można: Metodę Dobrego Startu M. Bogdanowicz, symultaniczno-sekwencyjną metodę nauki czytania J. Cieszyńskiej, metodę fonetyczno-literowo-barwną B. Ročlawskiego, czy sojusz metod E. Arciszewskiej. Prezentowane metody alternatywne dają sposobność prowadzenia nauki w sposób rzecz można „niezauważalny” przez dziecko, w sposób, który jest dla niego zabawą, poszukiwaniem, a w żadnym przypadku nie jest obciążeniem. Wdrożenie wyżej wymienionych koncepcji edukacji czytelniczej na etapie edukacji przedszkolnej ma na celu przygotowanie dziecka do podjęcia nauki w szkole podstawowej. Za to ważne zadanie odpowiedzialni są nauczyciele. Dlatego też postanowiono określić, jaka jest wśród nauczycieli wychowania przedszkolnego znajomość alternatywnych metod nauki czytania, czy i które z nich stosują w praktyce? Czy istnieje potrzeba poszukiwania, stosowania nowych, innowacyjnych sposobów nauki czytania dzieci już w wieku przedszkolnym? Jest to istotne zagadnienie, ponieważ teoretycy w dziedzinie edukacji, jak i nauczyciele praktycy od lat poszukują optymalnej, najbardziej efektywnej metody przygotowującej dzieci w wieku przedszkolnym do podjęcia nauki czytania w szkole podstawowej. W badaniach wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego, techniką była ankieta. Wyniki badań pozwoliły wskazać znane oraz wykorzystywane przez nauczycieli wychowania przedszkolnego alternatywne metody nauki czytania. Niestety po podsumowaniu powyższych rozważań nasuwa się refleksja, iż nowatorskie rozwiązania edukacyjne owszem pojawiają się na szczeblu wychowania przedszkolnego, jednak nie w wystarczającym zakresie.

Słowa kluczowe: alternatywne metody nauki czytania, nauczyciele wychowania przedszkolnego, dzieci w wieku przedszkolnym

Summary

In recent years many new conceptions of teaching how to read appeared in Poland, which are conventionally called “methods”. The best known of them include: the Good Start Method by M. Bogdanowicz, the simultaneous-sequential method of teaching to read by J. Cieszyńska, the phonetic-literal-coloured method by B. Ročlawski, or the alliance of methods by E. Arciszewska. The presented alternative methods give the opportunity to conduct teaching in the way that is “imperceptible” by a child and which he or she perceives as fun or pursuit, rather than burden.. The implementation of the above-mentioned conception of teaching to read at the stage of kindergarten aims at preparing a child to start education at primary school. It is the teachers who are responsible for this important task. Hence, it was decided to analyse the knowledge of alternative methods of teaching to read among the teachers of pre-school education: if and which of these methods are applied by them in practice? Is there a need to seek or to use new, innovative ways of teaching pre-school children to read? It is a crucial question for both education theorists and teaching practitioners who have long been looking for the most effective and optimal method preparing pre-school children to start teaching to read at primary school. A diagnostic survey method was used in the research, and the technique was a questionnaire. The results of the conducted research allowed to indicate the alternative methods of teaching to read, known and used among the teachers of pre-school education. Unfortunately, summarizing the above considerations implies that ground-breaking educational solutions, thought appearing at the level of pre-school education—are not present in a insufficient degree.

Key words: alternative methods of teaching to read, pre-school education teacher, pre-school children

Tabele/Tables: 0

Ryciny/Figures: 2

Literatura/References: 24

Otrzymano/Submitted:
lut/February 2019

Zaakceptowano/Accepted:
marzec/March 2019

Adres korespondencyjny: dr Joanna Waszczuk, ul. Akademicka 3, 21-500 Biala Podlaska, <https://ORCID.org/0000-0001-8823-7691>
Copyright by: Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej, Joanna Waszczuk

Czasopismo Open Access, wszystkie artykuły udostępniane są na mocy licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-użycie niekomercyjne-na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe (CC BY-NC-SA 4.0, <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>).

Wstęp

Założenia Podstawy programowej odnoszą się do kształtowania u dziecka gotowości do podjęcia nauki w szkole podstawowej. Gotowość tę kształtuje się m.in. poprzez rozwój umiejętności czytelnicych.

W edukacji przedszkolnej od lat nie zmieniają się reguły przygotowania dzieci do nauki pisania - przed rozpoczęciem nauki szkolnej trzeba kształtować u dzieci gotowość do opanowania tej umiejętności. Odnośnie do nauki czytania mnożą się - nie wiedzieć, dlaczego - nieporozumienia. Pewne jest jedynie to, że nauka czytania musi być poprzedzona kształtowaniem gotowości do opanowania tej umiejętności, natomiast spory toczą się wokół koncepcji, jak ją rozwijać i jakie metody w tym celu stosować. Według E. Zielińskiej wynikają one z niewłaściwego odczytania zaleceń zawartych w *Podstawie programowej wychowania przedszkolnego*, obowiązującej (z późniejszymi zmianami) od roku 2008. *Podstawa* zaleca, aby w przedszkolu skupić się na kształtowaniu gotowości do nauki czytania, a w klasach początkowych na nauce czytania. W komentarzu umieszczonym na końcu tego dokumentu wyjaśniono, że jeżeli dzieci reprezentują gotowość do nauki czytania, można także w przedszkolu zajmować się kształtowaniem tej ważnej umiejętności. Konsekwencją mało uważnego czytania tego dokumentu i zbyt słabej znajomości złożoności procesu nauki czytania było zaniedbywanie kształtowania gotowości do nauki czytania i wprowadzenie absurdalnego zakazu nauki czytania w wielu przedszkolach. Dodać tu trzeba, że od bodaj 30 lat pedagodzy zalecający naukę czytania w przedszkolu podkreślają konieczność kształtowania gotowości do opanowania tej trudnej umiejętności - np. M. Mystkowska (*Uczymy się czytać w przedszkolu*, WSiP, Warszawa, 1979), I. Dudzińska (*Dziecko sześćioletnie uczy się czytać*, WSiP, Warszawa, 1981), M. Cackowska (*Nauka czytania i pisanie w klasach przedszkolnych*, WSiP, Warszawa, 1984), K. Kamińska (*Nauka czytania dzieci w wieku przedszkolnym*, WSiP, Warszawa, 1999) (Zielińska, 2017).

Literatura przedmiotu prezentuje wiele definicji procesu czytania. Na przykład A. Brzezińska stwierdza „Czytanie jest (...) procesem wymagającym współdziałania szeregu właściwości człowieka: współdziałania analizatorów (wzrokowego, słuchowego, kinestetycznego), sprawnego przebiegu wielu procesów myślowych odpowiedzialnych za prawidłową analizę i syntezę informacji, ich przetwarzanie, skojarzenie z posiadanym doświadczeniem. Zatem kształtowanie umiejętności czytania polega na kształtowaniu szeregu umiejętności cząstkowych, takich jak: rozpoznawanie znaków, jakimi są litery, umiejętności kojarzenia obrazu graficznego z jego odpowiednikiem dźwiękowym, umiejętności rozumienia znaczenia słowa w zależności od kontekstu, w jakim się pojawia (Brzezińska, 1985). Ale również, czytanie rozumiane jest, jako rozpoznawanie

Introduction

The assumptions of the core curriculum refer to shaping readiness to start education at primary school in a child. Such readiness is shaped by, among others, development of the reading skills.

The rules of preparing children to learn how to write have remained the same for many years - the readiness to master this skillset should be formed before schooling is commenced. On the other hand, in relation to teaching to read there are, for an unknown reason, more and more misunderstandings. The one thing that is certain is that reading learning has to be preceded by shaping the readiness to master this skill, whereas the disputes focus on the conception how to develop it and which methods should be used for this purpose. According to E. Zielińska, they result from the wrong interpretation of recommendations contained in the core curriculum of pre-school education, which has been in force since 2008. The document recommends focusing on shaping the readiness to teaching to read in kindergarten and on teaching to read during elementary education. The comment placed at the end of this text explains that it is also acceptable to shape this relevant skill of reading in kindergartens, provided that a child shows readiness to learn it. Consequently, as a result of reading this document inattentively or else, of weak awareness of the complexity of the process of learning to read, shaping the readiness to learn to read was neglected and an absurd ban on teaching reading was introduced in many kindergartens. At this point in time, it should be added that pedagogues who are in favour of teaching reading in kindergarten highlight the necessity to shape the readiness to master this difficult skill - for instance, M. Mystkowska (*Uczymy się czytać w przedszkolu*, WSiP, Warszawa, 1979), I. Dudzińska (*Dziecko sześćioletnie uczy się czytać*, WSiP, Warszawa, 1981), M. Cackowska (*Nauka czytania i pisanie w klasach przedszkolnych*, WSiP, Warszawa, 1984), K. Kamińska (*Nauka czytania dzieci w wieku przedszkolnym*, WSiP, Warszawa, 1999) (Zielińska, 2017).

Literature on the subject presents numerous definitions of the process of reading. For example, A. Brzezińska claims that „Reading is (...) a process which requires cooperation of a number of human properties: cooperation of analysers (visual, aural, kinaesthetic), smooth course of many thought processes that are responsible for the correct analysis and synthesis of information, its processing and connecting it with the experience. Therefore, shaping reading skills consists in shaping a number of skills that are connected with it, such as: recognizing the signs (such as letters), aligning a graphic image with its audio equivalent, understanding the meaning of a word depending on the context in which it appears (Brzezińska, 1985). Reading is also understood as recognizing

symboli drukowanych lub pisanych - ich dekodowanie - i ustalanie, jakie informacje są przekazywane za ich pomocą (Zielińska, 2017). W *Słowniku pedagogicznym* C. Kupisiewicza i M. Kupisiewicz czytamy, iż jest to „jedna z głównych czynności kulturalnego człowieka, która należy do elementarnych umiejętności zapewniających uczniom powodzenie szkolne oraz stanowi podstawę samokształcenia” (Kupisiewicz, 2009). Współczesne teorie czytania akcentują wyraźnie, że czytanie nie jest celem samym w sobie, jest jedynie narzędziem służącym przekazywaniu, przyswajaniu wiedzy o świecie, przetwarzaniu i wykorzystywaniu informacji w dalszym życiu (Jakubowicz, 1999).

Nauka czytania i pisania, - co należy bardzo mocno podkreślić - wymaga wcześniejszego ukształtowania gotowości do opanowania tych trudnych umiejętności. Ustalono, że taka gotowość obejmuje rozwijanie i kształtowanie: zainteresowania nauką czytania, rozumienia sensu kodowania i dekodowania, pętli fonologicznej i organizacji pola spostrzeżeniowego, słuchu fonematycznego: dzieci mają umieć usłyszeć pojedyncze głoski w wypowiedzianych słowach (w nagłosie, wygłosie, śródgłosie), poprawnej artykulacji. Wyraziste wymawianie słów i komunikatów słownych, sprawności rąk oraz precyzyjnej koordynacji wzrokowo-ruchowej potrzebne jest dzieciom do kreślenia szlaczków literopodobnych zgodnie z kierunkiem pisania i ćwiczenia umiejętności mieszczących się w linijkach (Zielińska, 2017).

Naukę czytania dzieci organizuje się zgodnie z zaleceniami metod analityczno-syntetycznych. Metod tych jest wiele i wszystkie respektują następujący porządek metodyczny:

- dzieci oglądają obrazek, pod którym jest podpis informujący, co na nim przedstawiono, na przykład pod obrazkiem, na którym jest dom z czerwonym dachem, umieszczono napis: *To dom Oli*.
- Zdanie: *To dom Oli* - dzieci dzielą na wyrazy i wyodrębniają ten wyraz, w którym występuje nowa litera. W podanym przykładzie jest to wyraz dom.
- W wyrazie dom dzieci wyodrębniają głoski (fonemy) i ustalają, co słyszą na początku wyrazu (jest to głoska d w nagłosie), co słyszą na końcu wyrazu (głoskę m w wygłosie) i co słyszą w środku wyrazu - głoskę o w śródgłosie.
- Następnie dzieci skupiają uwagę na nowej głosce (fonemie) i literze, która ją oznacza (koduje). Starannie ją wybrzmiewają i poznają kształt litery d, pisząc ją palcem w powietrzu (na stoliku, zaparowanym lusterku, rozsypanym piachu), po wykropkowanym śladzie w zeszytce, na koniec w linijkach zeszytu.
- W trakcie poznawania kształtu nowej litery (jej pisanie i staranne wybrzmiewanie odpowiadającej jej głoski) dzieci coraz silniej skojarzą brzmienie głoski z jej znakiem graficznym, z literą.
- Gdy dzieci potrafią pisać nową literę i łączyć

the printed or written symbols - decoding them - and determining which information are conveyed by means of them (Zielińska, 2017). In *Słownik pedagogiczny* by C. Kupisiewicz and M. Kupisiewicz, it is stated that it is „one of the main activities of a cultural person, which belongs to the elementary skills ensuring that pupils achieve success at school and constitutes the basis of self-learning” (Kupisiewicz, 2009). Contemporary theories of reading clearly underline that reading is not the goal itself, but only the tool of processing and using information in later life (Jakubowicz, 1999).

It should be strongly emphasized that it is required to shape the readiness to master the difficult skills of reading and writing in order to learn them. It was established that such readiness involves developing and shaping: the interest in learning how to read, understanding the sense of coding and decoding, the phonological loop and the organization of observational field, the phonemic hearing - children are to be able to hear single sounds in articulated words (in initial sound, word-final position, and in mid-word position), the correct articulation. The pronounced articulation of words and wordy messages, dexterity of hands, and the precise hand-eye coordination are needed for children to draw letter-like strips in accordance with the direction of writing and to train the skill of fitting in the lines (Zielińska, 2017).

Teaching kids to read is organized in compliance with the recommendations of analytical-synthetic methods. There are a lot of such methods and all of them represent the following methodical order:

- children watch the picture, under which there is a caption informing what is shown in it. For instance, under the picture which shows a red-roofed house, there is a caption: „This is Alex’s house”.
- Children divide the sentence „This is Alex’s house” into words and find a word with a new letter. In this sentence, it is a word „house”.
- Children isolate sounds (phonemes) and determine what they hear at the beginning of the word (it is the sound „d” in the initial position of the word, at the end of the word („m” in the word-final position) and in the middle of the word („w” in the mid-word position).
- Then, children focus on the new sound (the phoneme) and the letter that indicates it (codes). They articulate it carefully and learn the shape of the letter „d” by means of writing it with their fingers in the air (on the table, steamy mirror, or spilled sand), on the dotted pattern in the notebook, and, finally, in the lines of the notebook.
- While learning the shape of the new letter (writing and articulating its sound), kids begin to associate its sound with the graphic sign - the letter.
- Children who know how to write a new letter and how to connect it with a proper sound

ją z właściwą głoską (co oznacza, że ile razy dziecko usłyszy fonem k, oczami wyobraźni zobaczy literę k; ile razy zobaczy literę k, w uszach zadźwięczy mu fonem k), rozpoczyna się synteza w nauce czytania i pisania: w zbitkę głoska-litera włącza się wyraz, wyraz w zdanie, a zdanie w opowiadanie (Zielińska, 2017).

Przegląd metod stosowanych w nauce czytania

Metodą w nauce czytania nazywamy zespół teoretycznie uzasadnionych działań, których celem jest opanowanie tych umiejętności (Wojtyra, 2001). Najczęściej stosowana klasyfikacja metod obejmuje cztery podstawowe grupy: metody syntetyczne, analityczne, analityczno-syntetyczne, oraz metody globalne.

Metody syntetyczne (alfabetyczna, fonetyczna, sylabowa) i analityczne (wyrazowa, zdaniowa) są to najstarsze znane metody nauki czytania. Metody syntetyczne koncentrują się na opanowaniu tej umiejętności w aspekcie technicznym – ich celem jest osiągnięcie sprawności czytania. Polegają na przechodzeniu od elementu, którym jest dźwięk lub litera, do całości, którą stanowi wyraz lub zdanie. Metoda alfabetyczna polega na poznawaniu kształtów i nazw wszystkich liter w porządku alfabetycznym (w oderwaniu od dźwięków, które symbolizowały), następnie składaniu ich w sylaby, a potem w wyrazy. Kolejnym etapem jest powolne czytanie tekstu w toku sylabizowania. Metoda fonetyczna powstała w wyniku modyfikacji metody alfabetycznej. Wychodzi od rozłożenia wyrazu na dźwięki i wyjaśnieniu ich artykulacji. Następnie poznaje się litery, jako znaki głosek i przystępuje do czytania wyrazów. Metoda sylabowa pomija głoski. Naukę rozpoczyna się od poznawania sylab-najpierw zgłosek samogłoskowych, potem złożonych z dźwięku spółgłoskowego i samogłoski, np. ma, me, następnie poznaje się sylaby, w których samogłoska poprzedza spółgłoskę, np. ul, or, wreszcie takie, w których występuje zbitka dwóch lub więcej spółgłosek, np. dra. Etap końcowy polega na zdobyciu umiejętności wyodrębniania ze zgłosek pojedynczych liter. Metody analityczne koncentrują się na rozumieniu czytanych tekstów. Polegają na prezentowaniu w nauce czytania jednostek językowych mających określone znaczenie – wyrazów, części zdań, zdań. Łączą, zatem analizę słuchową z analizą wzrokową. W metodzie wyrazowej naukę czytania rozpoczyna się od zapoznania dziecka z określonym wyrazem lub wyrazami w połączeniu z ilustracją i zaprezentowaniem brzmienia wyrazu. Gdy dziecko rozpoznaje wyrazy w tekście wówczas rozpoczyna się analiza słuchowo – wzrokowa na elementy składowe wyrazów (litery, zgłoski). Metoda zdaniowa opiera się na założeniu, że jednostką języka stanowiącą logiczną całość jest zdanie. Dziecko uczące się czytać musi, zatem rozpoznawać wyrazy, jako elementy składowe zdania. W metodzie tej używa się cykli zdań ilu-

(which means that whenever a child hears the phoneme „k”, he or she sees the letter „k” in their minds’ eyes and whenever a child sees the letter „k”, he or she hears the phoneme „k”) synthesis in teaching to read and write starts: a word is added in the cluster sound-letter, a sentence to the word, and a story to the sentence (Zielińska, 2017).

Review of the methods used in teaching to read

A method in teaching to read is a group of theoretically justified activities, which aims at mastering these skills (Wojtyra, 2001). The most commonly used classification of those methods involves four basic groups: synthetic, analytical, analytical-synthetic, and global methods.

Synthetic (alphabetical, phonetic, syllabic) and analytical methods (word, sentence) are the oldest known methods of reading teaching. Synthetic methods are focused on mastering this skill in the technical aspect – their goal is to achieve the efficiency in reading. They consist in moving on from an element (a sound or letter) to the whole (a word or sentence). Alphabetical method is about learning the shapes and names of all letters in the alphabetical order (regardless of the sounds that are symbolized by them), then on putting them together into the syllables, and next into the words. The next step is to read a text slowly, letter by letter. Phonetic method is the result of modification of the alphabetical method. It begins with breaking a word down into sounds and explaining their articulation. Afterwards, children learn the letters as signs of sounds and start reading the words. Syllabic method avoids sounds. Children begin learning through getting acquainted with the syllables – vowel syllables at first, then the syllables that consist of a vowel sound and a vowel, for instance „ma” or „me”. Next, a child learns the syllables in which a vowel precedes a consonant, such as: „ul” and „or” and, finally, the syllables in which the clusters of two or more consonants appear – for instance „dra”. The final stage consists in acquiring the skill of isolating a single letter from a syllable. Analytical methods concentrate on understanding the read texts – these methods present the linguistic units that have a specific significance in the teaching to read – words, parts of sentences, sentences. They thus mix the aural analysis with the visual one. In word method, education begins with acquainting children with a specific word or words in combination with a picture and presenting its or their sound. When a child recognizes words in a text, the audio-visual analysis of the subparts of words (letters, syllables) commences. Sentence method is based on the assumption that the linguistic unit constituting the logical whole is a sentence. A child who is teaching to read has to recognize words as the elements constituting the logical whole of a sentence. This method uses cycles of sentences

strowanych obrazkami. Rozwija to u dzieci mowę i myślenie oraz kształci nawyki potrzebne do zrozumienia sensu czytanego tekstu.

Efektom rozwoju metod analitycznych było powstanie metod analityczno-syntetycznych oraz globalnej metody nauki czytania.

W językach fleksyjnych, do których należy język polski, w nauczaniu czytania najczęściej są wykorzystywane metody analityczno-syntetyczne. Łączą one poznawanie i wyodrębnianie z wyrazów liter (analiza) ze składaniem nowych wyrazów z poznanych liter (synteza). W metodach tych kształci się równolegle techniczna umiejętność czytania i rozumienia tekstu. Punktem wyjścia jest wyraz lub zdanie. Dokonując analizy słuchowej lub wzrokowej wyodrębnia się w zdaniu wyrazy, a w wyrazie elementy takie, jak: zgłoska, głoska lub litera. Opanowując umiejętność analizy słuchowej i wzrokowej, dziecko identyfikuje zgłoskę z literą. W wyrazach obok liter znanych pojawiają się nowe. W metodach globalnych wyraz część zdania lub zdanie są poznawane na podstawie ich wyglądu ogólnego, czyli jako całościowy obraz graficzny. Najistotniejsze jest znaczenie tekstu, a nie formalna strona czytania. Wyodrębnienie liter i głosek służy utrwaleniu wyrazu i odróżnieniu go od innych, a nie analizie struktury literowo-głoskowej. Poznanie liter dokonuje się poprzez zestawienie, porównywanie i wyszukiwanie powtarzających się elementów. Ekspozycja całych wyrazów i zdań sprzyja powiększaniu pola czytania.

Przegląd i założenia alternatywnych metod nauki czytania

Anna Klim-Klimaszewska twierdzi, że w przeciwieństwie do powszechnie stosowanych analityczno-syntetycznych metod, w których właściwa nauka czytania rozpoczyna się od poznawania według ściśle opracowanego modelu liter, będących graficznym zapisem głosek, istnieją alternatywne sposoby nauki czytania, zwane też metodami nauki czytania bez liter. Polegają one na wykorzystaniu globalnej nauki czytania, odpowiednio dobranych wyrazów, z zachowaniem odpowiedniej chronologii ich prezentacji, w ściśle określony przez danego autora sposób. Autorka podaje, że we wszystkich tych metodach punktem wyjścia w nauce czytania jest cały tekst – prosty, krótki, zrozumiały oraz ilustracje ściśle z nim związane. Nie stosuje się w nich podręcznika z kolejnymi etapami nauczania, wykorzystuje się natomiast specjalnie opracowany zestaw zabaw, ćwiczeń, zadań. Jak zauważa autorka, niemal we wszystkich alternatywnych metodach nauki czytania przyswajanie alfabetu odbywa się dopiero wówczas, gdy dzieci opanują czytanie. Nie występuje w nich nauczanie liter, choć alfabet jest dzieciom prezentowany. Poznanie alfabetu następuje w trak-

which are illustrated with pictures. It develops speaking and thinking skills in children and shapes their habits that are necessary to comprehend the sense of what they are reading.

The effect of the development of analytical methods was the emergence of analytical-synthetic and global methods of reading education

Analytical-synthetic methods are the most commonly used in teaching to read in inflective languages, such as Polish. They combine getting acquainted with the words and isolating the letters from one another (analysis) with building the new words from the letters that were learnt (synthesis). The technical skills of reading and understanding the text are mastered simultaneously in these methods. The starting point is a word or a sentence. In the auditory or visual analysis, words are separated in a sentence and such elements as syllables, sounds, or letters are separated in a word. While mastering the skill of auditory and visual analysis, a child identifies a syllable with a letter. The new letters appear in a sentence next to the letters that are already known. In global methods, a word, part of a sentence or a sentence are learnt on the basis of their general appearance, thus, as a holistic graphic image. Meaning of a text is the most important, not a formal side of reading. Separating letters and sounds serves retaining the words and separating them from other words – not analysing the letter-sound structure. Letters are learnt by means of collating, comparing, and finding the elements that are repeated. Exposing the whole words and sentences conduces to extending the field of reading.

Review and assumptions of alternative methods of teaching to read

Anna Klim-Klimaszewska claims that, unlike the generally used analytical-synthetic methods in which the proper learning begins with getting acquainted with letters according to the strictly formulated model, which is the graphic record of sounds, there are alternative methods of teaching, also known as the methods of teaching to read without letters. They consist in using the global method, properly chosen words, maintaining the appropriate order of their presentation, according to the way that is rigidly determined by a specific author. The author states that the starting point in all the above methods in teaching to read is the whole text – simple, short, and comprehensible – and the illustrations strictly connected with it. But those methods do not use textbooks with consecutive reading stages, they apply the specially developed set of games, exercises, and tasks. As the author notices, in almost all alternative methods, learning alphabet begins only after a child masters reading. Learning letters does not take place although the alphabet is shown to the children. A child gets to know the alphabet in the

cie obcowania ze wszystkimi jego literami, zarówno drukowanymi, jak i pisanymi, wielkimi i małymi, przy równoczesnym uczeniu się ich cech różnicujących. Integralną częścią nauki czytania metodami alternatywnymi jest pisanie. Istotne jest, że metody te obejmują polisensoryczne uczenie się wzorów, kształtów literopodobnych oraz liter. A. Klim-Klimaszewska podkreśla, że nie poprawia się w nich błędów w zapisie dziecka, lecz ciągle pokazuje poprawny wzór. Wszyscy autorzy opracowanych alternatywnych metod nauki czytania postulują rozpoczęcie ćwiczeń w tym zakresie już w grupie dzieci trzyletnich, co wpisuje się we współczesne tendencje edukacyjne (A. Klim-Klimaszewska, 2011).

Alternatywne metody nauki czytania

Na podstawie literatury przedmiotu, analizy treści programowych wychowania przedszkolnego i nauczania zintegrowanego oraz badań własnych E. Arciszewska zauważa, że postępowanie dydaktyczne nauczycieli w zakresie wstępnej nauki czytania jest obecnie do siebie zbliżone. Jak stwierdza autorka, niezależnie od wykształcenia i stażu pracy nauczycieli model w zakresie nauczania oparty jest zasadniczo na metodzie analityczno-syntetycznej o charakterze fonetycznym. Model ten określany jest przez nią jako standardowy lub tradycyjny (Arciszewska, 2002). Opinie te podziela A. Jurek. Autorka dokonała przeglądu i analizy metod czytania (i pisania) zastosowanych w najbardziej rozpowszechnionych w szkołach podręcznikach z perspektywy trudności. Wyniki jej badań potwierdzone pracami uczniów pozwoliły na sformułowanie wniosku, iż żadna z tych metod nie tylko nie zapewnia uczniom uzyskania optymalnych osiągnięć w nauce czytania, a wręcz uniemożliwia im zdobycie podstawowych umiejętności wymaganych na tym etapie edukacyjnym. Zatem ogromne znaczenie ma wielokierunkowe przygotowanie dzieci do nauki czytania. Równoległe jednak wielu nauczycieli, szczególnie wychowania przedszkolnego, poszukuje innowacyjnych, efektywnych rozwiązań metodyczno-programowych poprzez realizację alternatywnych modeli nauki czytania (Jurek, 2012). Zainteresowanie tymi modelami wynika zdaniem E. Arciszewskiej prawdopodobnie z dostępności materiałów, z nieskomplikowanych sposobów realizacji innowacyjnych propozycji metodycznych oraz przypuszczalnie z mody na odchodzenie od stereotypowego myślenia o charakterze zobowiązania edukacji wobec małego dziecka. Kształcenie nowego typu opiera się bowiem według autorki na teoriach konstruktywistycznych, które wyznaczają rolę nauczyciela przedszkola jako inspirującego i tworzącego warunki do budowania i przekształcania wiedzy w kontakcie z otoczeniem, a także określają miejsce dziecka w procesie edukacyjnym, jako aktywnego twórcy własnej wiedzy.

Obecnie nauczyciel może wpływać na kształt programu, który realizuje w praktyce. Może do-

course of dealing with all its letters, printed and written, capital and lowercase, while learning their discriminative features. The integral part of teaching to read by means of alternative methods is writing. It is essential that those methods involve polysensorial learning strips, letter-like shapes and letters. A. Klim-Klimaszewska underlines that the mistakes in children's writing are not corrected, but the correct strip is shown to them. All authors of the developed alternative methods are in favour of beginning the exercises in this field in the group of three-year-old children, which complies with contemporary educational tendencies (A. Klim-Klimaszewska, 2011).

Alternative methods of teaching to read

On the basis of the source literature, analysis of the core content of pre-school education and integrated teaching and the author's own research, E. Arciszewska observes that currently the educational demeanor of teachers in the field of preliminary teaching to read is similar. As the author points out, the model in terms of teaching is based on the analytical-synthetic method having the phonetic character, regardless of the teachers' education and job seniority. This model is defined as standard or traditional (Arciszewska, 2002). These opinions are also shared by A. Jurek, who made a survey and analysed the methods of teaching to read (and write) that are used in the textbooks which are the most widespread in schools from the perspective of difficulty. The results of her research confirmed by the pupils' works let her formulate a conclusion that none of these methods provide the pupils' optimal achievements in teaching to read – moreover, they make it impossible to acquire the basic skills that are required at this educational level. Thus, preparing the children to being taught to read multidirectionally is extremely important. Simultaneously, a lot of teachers, especially of pre-school education, look for innovative, effective methodical-programmatic solutions by means of employing the alternative models of teaching reading (Jurek, 2012). The interest in these models probably stems from, according to E. Arciszewska, the availability of materials, uncomplicated ways of executing the innovative methodical proposals and presumably from the fashion for walking away from stereotypical thinking about the character of obligations of education to a small child. The new type of education is based on, according to the author, the constructivist theories, which determine the role of a teacher as inspiring and creating the conditions to build and reshape the knowledge in contact with the environment and the place of a child in the educational process as an active creator of his or her knowledge.

Currently, teachers can influence the shape of the curriculum which they implement in practice. They

konywać wyboru programu, modyfikować go lub tworzyć plan autorski, również w zakresie nauczania czytania, co daje mu możliwość wprowadzania zmian zgodnie z nowymi potrzebami edukacyjnymi. Ponieważ programy własne mają rozszerzać podstawę programową, zdaniem A. Klim-Klimaszewskiej w przedszkolu można uczyć czytania, oczywiście nie kosztem kształcenia gotowości dzieci do nauki czytania. Do najczęściej stosowanych alternatywnych metod nauki czytania autorka zalicza:

- odmienną metodę nauki czytania I. Majchrzak (Majchrzak, 2004, 2007),
- Metodę Dobrego Startu M. Bogdanowicz (Bogdanowicz, 2006),
- symultaniczno-sekwencyjną metodę nauki czytania J. Cieszyńskiej (Cieszyńska, 2013),
- metodę fonetyczno-literowo-barwną Bronisława Rocławskiego (Rocławski, 1993),
- metodę barwno-dźwiękową Heleny Metera (Metera, 1976),
- naturalną metodę nauki języka Wendy Pye (Czerwińska, i in., 1997; Kamińska, 1999; Młodzińska, 1995),
- metodę zabawy w czytanie Glenna Domana (Doman, 2013),
- sojusz metod Ewy Arciszewskiej (Arciszewska, 1998).

Podstawowym kryterium wyboru odpowiedniej metody nauki czytania powinny być przede wszystkim specyficzne cechy danego języka. W Polsce dominuje metoda analityczno-syntetyczna w odmianie wyrazowej. Konieczność poznania sylab, cząstek wyrazowych i liter, by móc poprawnie zidentyfikować różne formy tego samego wyrazu, jest niezbędna ze względu na fleksyjny charakter naszego języka. Większość nowych rozwiązań metod nauki czytania polega na próbie modyfikacji metod analityczno – syntetycznych lub globalnych oraz postulowaniu wydłużenia w czasie nauki czytania poprzez zachęcanie do rozpoczęcia nauki czytania z dziećmi poniżej szóstego roku życia. Przedstawione poniżej wybrane koncepcje nauki czytania to wybór rozwiązań adaptowanych w Polsce najczęściej w odniesieniu do nauki czytania w edukacji przedszkolnej.

Material i metody

Celem niniejszego opracowania było zbadanie, jaka jest wśród nauczycieli wychowania przedszkolnego znajomość alternatywnych metod nauki czytania. Które ze znanych metod nauczyciele stosują w praktyce? Jaka jest efektywność stosowanych metod.

Przedmiotem badań były stosowane w pracy edukacyjnej przez nauczycieli wychowania przedszkolnego alternatywne metody nauki czytania.

Problem główny sformułowano w brzmieniu: czy nauczyciele wychowania przedszkolnego w swojej praktyce stosują alternatywne metody nauki czy-

can choose the curriculum, alter it, or create the authorial plan, also in the field of teaching to read, which gives them the opportunity to introduce changes in accordance with the new educational needs. As the teachers' own curricula are to extend the core curriculum, in A. Klim-Klimaszewska's view, reading can be taught in kindergartens, but not at the cost of developing the children's readiness to learn it. According to the author, the most commonly used methods are:

- name-based method by I. Majchrzak (Majchrzak, 2004, 2007),
- Good Start Method by M. Bogdanowicz (Bogdanowicz, 2006),
- simultaneous-sequential method of reading acquisition by J. Cieszyńska (Cieszyńska, 2013),
- phonetic-literal-coloured method by Bronisław Rocławski (Rocławski, 1993),
- sound-coloured method by Helena Metera (Metera, 1976),
- natural language teaching method by Wenda Pye (Czerwińska, et al., 1997; Kamińska, 1999; Młodzińska, 1995),
- reading game by Glenn Doman (Doman, 2013),
- alliance of methods by Ewa Arciszewska (Arciszewska, 1998).

The basic selection criterion of the proper method of reading acquisition should constitute, most of all, the specific features of the language. The method that prevails in Poland is the analytical-synthetic method in the word variety. It is necessary to get to know the syllables, word particles, and letters in order to be able to identify various forms of the same word due to the inflective character of the Polish language. The majority of new solutions in teaching to read consist in the attempt to alter the analytical-synthetic or global methods and in postulating that the period of teaching should be extended by means of encouraging to start with children below the age of 6. The below-mentioned selected conceptions of teaching present the solutions that are employed in Poland the most often in relation to teaching to read in pre-school education.

Material i methods

This study aims at analysing the knowledge of alternative methods of teaching to read among the teachers of pre-school education. Which of the known methods do the teachers use in practice? What is the effectiveness of the applied methods? The subject of research comprised alternative methods of teaching to read that were used by pre-school teachers in their educational work. The main problem was as follows: "Do pre-school teachers use the alternative methods in practice?". And the specific problems were: "What kinds of alternative methods are known to such teachers? What is the

tania? Problemy szczegółowe przyjęły postać; jakie rodzaje alternatywnych metod czytania znają nauczyciele? Skąd czerpią wiedzę na ich temat? Jaka jest opinia nauczycieli na temat efektywności stosowanych metod?

Do realizacji postawionych problemów zastosowano metodę sondażu diagnostycznego, a także technikę ankiety. Narzędzie stanowił autorski kwestionariusz ankiety zawierający metryczkę (płeć, wiek, wykształcenie, staż pracy), oraz pytania dotyczące wiedzy nauczycieli wychowania przedszkolnego w zakresie alternatywnych metod nauki czytania. Uwzględniono w ankiecie dostępne w literaturze przedmiotu oraz możliwe do zastosowania przez nauczycieli alternatywne metody nauki czytania.

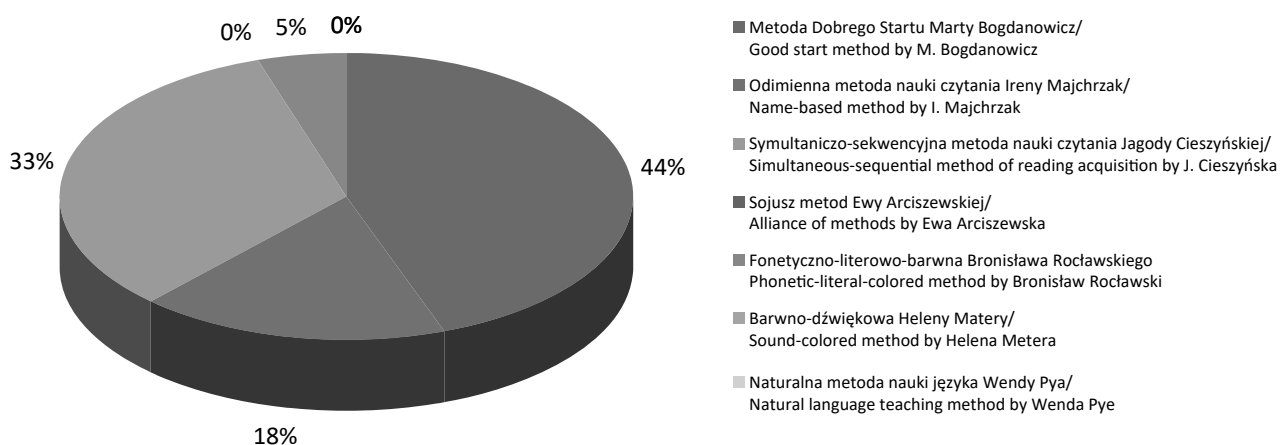
Badania przeprowadzono w 2018 roku w pięciu losowo wybranych przedszkolach publicznych na terenie miasta Biała Podlaska. Łącznie badaniem objęto 48 nauczycieli wychowania przedszkolnego. Wszystkie badane osoby stanowiły kobiety, które posiadały wykształcenie wyższe (100%). Wśród badanych przeważał staż pracy wynoszący powyżej 20 lat (84%). Pozostałe badane osoby (10%) pracowały więcej niż 20 lat, oraz poniżej 20 lat (6%) populacji.

Dokonane wybory nie sumują się w większości przypadków, do 100, ponieważ respondenci mieli możliwość wyboru więcej niż jednej kategorii odpowiedzi.

Wyniki

Efektywność pracy nauczyciela wychowania przedszkolnego warunkowana jest znajomością, a także wdrażaniem adekwatnych do potrzeb rozwojowych dziecka m.in. metod nauki czytania.

Uzyskane dane liczbowe dotyczące znajomości alternatywnych metod nauki czytania umieszczono na poniższym wykresie.

Rycina 1. Znajomość alternatywnych metod nauki czytania
Figure 1. Knowledge of alternative methods of teaching to read

source of their knowledge of them? What do the teachers think about the effectiveness of the applied methods?" The diagnostic survey method as well as the questionnaire technique were used in order to solve the above problems. The tool was an authorial questionnaire containing metrics (sex, age, education, job seniority) and questions concerning pre-school teachers' knowledge of alternative methods of teaching to read. The questionnaire contained the alternative methods that are available in the source literature and possible to be applied by the teachers as well.

The research was conducted in 2018, in 5 randomly chosen public kindergartens in Biała Podlaska. In total, 48 pre-school teachers were included – exclusively women with higher education degree (100%). The job seniority that prevailed among the respondents was above 20 years (84%). The rest of them worked more than 20 years (10%) and 6% of the respondents worked less than 20 years.

In most cases, the choices do not sum up to 100%, for the respondents had the opportunity to choose more than 1 category of answers.

Results

The effectiveness of the pre-school teacher's work is governed by knowledge and implementing the methods of teaching to read that are adequate to children's development needs.

The obtained figures concerning knowledge of alternative methods of teaching to read are shown in the following diagram.

Do najbardziej znanych nauczycielkom wychowania przedszkolnego alternatywnych metod czytania należą: Metoda Dobrego Startu Marty Bogdanowicz (44%) uzyskanych odpowiedzi, symultaniczno-sekwencyjna metoda nauki czytania Jagody Cieszyńskiej (33%) wskazań, oraz odmienna metoda nauki czytania Ireny Majchrzak (18%) pozytywnych twierdzeń. Respondenci jedynie w (5%) uznali metodę czytania sojusz metod Ewy Arciszewskiej, jako znaną. Metody, takie jak: metoda barwno-dźwiękową Heleny Metery, naturalna metoda nauki języka Wendy Pye, czy fonetyczno-literowo-barwną Bronisława Rocławskiego nie zostały wskazane przez ankietowanych.

Przygotowanie do podjęcia przez dziecko nauki czytania jest procesem długotrwałym, wymagającym od nauczyciela mądrości, przemyślanej, ale przede wszystkim systematycznej i konsekwentnej strategii edukacyjnej. Wiedza nauczyciela jak również praktyka stosowania wybranych metod czytania umożliwia przygotowanie dziecka do podjęcia nauki w szkole podstawowej.

Respondenci wskazali, iż w praktyce zawodowej korzystają z wybranych metod nauki czytania, takich jak: Metoda Dobrego Startu M. Bogdanowicz, symultaniczno-sekwencyjna metoda nauki czytania J. Cieszyńskiej oraz odmienna metoda nauki czytania I. Majchrzak. Wymienione metody są najczęściej stosowane. Pomimo to, jak pokazały badania ich znajomość nie jest do końca wystarczająca. Nauczycielki, które zadeklarowały wykorzystywanie wymienionych wyżej metod, nie zawsze znały założenia programowe z nimi związane.

Respondenci określili również własne stanowisko dotyczące prowadzenia nauki czytania w przedszkolu. Nauczycielki (89%) wskazań, wyraziły opinię, iż należy uczyć dziecko czytać już w wieku przedszkolnym. Jedynie (11%) badanych było odmiennego zdania, jednak nie jest to słuszne podejście i stanowi błędną interpretację założeń *Podstawy programowej*. Rzeczywiście, uczenie czytania w znaczeniu nauki szkolnej nie jest właściwe ze względu na możliwości percepcyjne dziecka przedszkolnego. Ale prezentowane metody alternatywne dają sposobność prowadzenia nauki w sposób rzecz można „niezauważalny” przez dziecko, w sposób, który jest dla niego zabawą, odkrywaniem tajemnic świata liter, radością poszukiwań, a w żadnym wypadku nie są obciążeniem. Wręcz przeciwnie, prezentowane metody motywują, wyzwalają i rozwijają ciekawość dziecka, aktywizują funkcje poznawcze, a przede wszystkim czynią z dziecka aktywnego samouczestnika zajęć. Dziecku stwarza się możliwość rozwoju umiejętności w indywidualnym, własnym tempie i czasie.

Nie bez znaczenia jest także wiek dziecka, w którym podejmuje ono naukę czytania. Respondenci wyrazili opinię, iż im wcześniej wybrana metoda zostaje wdrożona, tym większe są szanse dziecka na osiągnięcie sukcesu w nauce czytania. Dzieje się tak, zdaniem nauczycielek, ponieważ dzieci osiągają znaczący progres umiejętności czytelnicych na każdym

The methods that are best known to pre-school teachers are: the Good Start Method (44%), the simultaneous-sequential method of reading acquisition (33%) and the name-based method (18%). Only 5% of the respondents indicated the alliance of methods by Ewa Archiszewska as well-known. Such methods as H. Metera's sound-colour method, Wenda Pye's natural language teaching method or Rocławski's phonetic-literal-colored method were not marked by the respondents.

Preparing children to begin teaching to read is a long-lasting process, which requires a teacher to employ a wise, well-thought, and, primarily, systematic and consistent educational strategy. The teacher's knowledge and practice of applying the selected methods of reading make it possible to prepare a child to start education in primary school.

The respondents indicated that they used the selected methods of teaching to read in practice, such as: the Good Start Method, the simultaneous-sequential method of reading acquisition as well as the name-based method. The methods that are mentioned are the most commonly applied; however, as the research shows, the knowledge of them is not sufficient. The teachers who declared that they employed the above-mentioned methods did not always know the assumptions of the curriculum that were connected with them.

The respondents also specified their position concerning teaching to read in kindergartens. As the research shows, 89% of the teachers stated that pre-school children should be taught to read, while 11% of the respondents disagreed. It is not, however, a proper attitude, and it constitutes a wrong interpretation of the premises of the core curriculum.

Teaching to read in the sense of school education is indeed not appropriate due to the perceptive abilities of a pre-school child. However, the presented alternative methods give the opportunity to conduct teaching in the way which is "imperceptible" to a child, in the way which is fun and unlocking the secrets of the world of letters, the joy of searching, and not the burden in any way. Quite the opposite: the presented methods motivate, liberate and develop curiosity in a child as well as activating cognitive functions and, above all, making children active self-participants of the classes. The opportunity to develop abilities in children's own, individual way and at their own pace.

The age at which a child begins teaching to read is also not meaningless. The respondents claim that the sooner the selected method is implemented, the bigger the chances of a child for achieving success in reading acquisition are. According to the teachers, the above dependence results from the fact that children attain a significant progress of reading abilities at every age level of pre-school education. The success is visible not only in reading the words or simple sentences, but also in the ability to read the text understandingly, which is the goal

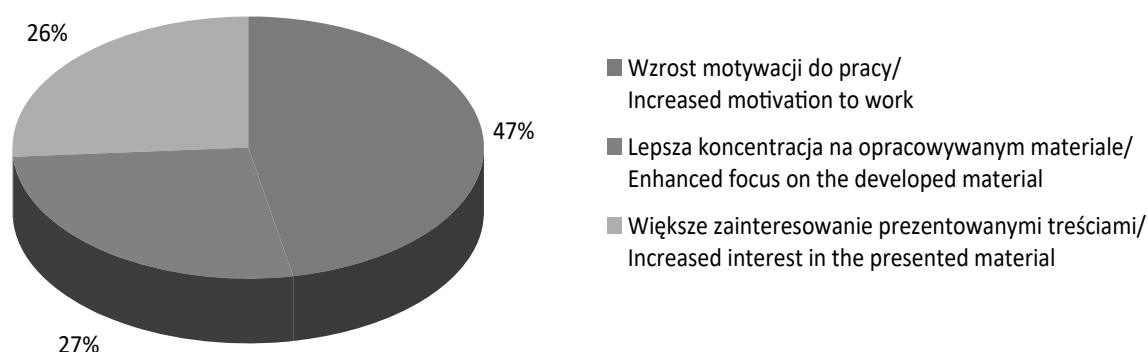
poziomie wiekowym edukacji przedszkolnej. Sukces widoczny jest nie tylko na poziomie odczytywania wyrazów czy prostych zdań, ale również umiejętności czytania tekstu ze zrozumieniem, co jest celem samym w sobie nauki czytania, a często stanowi ogromny problem wielu uczniów na późniejszym etapie edukacji szkolnej.

Na podstawie zebranego materiału stwierdzono, iż respondenci (100%) uzyskanych odpowiedzi byli zdania, iż stosowane alternatywne metody czytania na każdym szczeblu edukacji przedszkolnej dziecka wywołują wzrost umiejętności czytelniczych wychowanków. Według nauczycielek dzieje się tak bez względu na rodzaj zastosowanej metody, ważne jest jedynie, aby była wykorzystywana zgodnie z założeniami metodycznymi.

Na jakie trudności w stosowaniu wybranych metod wskazali nauczyciele wychowania przedszkolnego? Respondenci w (69%) wskazali na brak odpowiednich pomocy dydaktycznych, tj. książek, kart pracy, plansz, kartoników, klocków, płyt z nagraniami muzycznymi. Brak niezbędnego wyposażenia uniemożliwia realizację założonych celów dydaktycznych. Opisywana sytuacja jest źródłem frustracji nauczyciela i pogłębia zniechęcenie do powierzonych mu obowiązków. Przeszkodą był również utrudniony dostęp do kursów, szkoleń. Ma to niewątpliwie związek ze specyfiką funkcjonowania w środowisku małego miasta, które oferuje ubogą gamę szkoleniową. W (31%) wskazań nie zauważono żadnych trudności.

Wnioski

Za uczeniem dzieci czytania metodami alternatywnymi już w przedszkolu przemawia niewątpliwie ich efektywność. Zebrane dane ilustruje wykres.

Rycina 2. Efektywność stosowania alternatywnych metod nauki czytania

Figure 2. Effectiveness of applying alternative methods of teaching to read

Nauczycielki biorące udział w badaniu stwierdziły w swojej pracy wzrost motywacji dzieci do pracy (47%) wskazań, lepszą koncentrację na opracowywanym materiale (27%) odpowiedzi, a także większe zainteresowanie prezentowanymi treściami (26%) zebranych danych.

of teaching to read itself and it often constitutes an enormous problem of many learners at the later stage of school education.

On the basis of the gathered material, it was agreed that the respondents (100%) claimed that employing alternative methods at every stage of pre-school education enhances the pupils' skills. In the teachers' view, it happens regardless of the selected method, it is only important to apply it in accordance with the methodical premises.

What difficulties in using the selected methods were indicated by the pre-school teachers? The respondents (69%) mentioned lack of appropriate educational aids, such as books, worksheets, boards, boxes, bricks, CDs. Lack of the essential equipment makes it impossible to pursue the assumed educational objectives. Such a situation is a source of the teachers' frustration and it deepens the discouragement towards their responsibilities. Another obstacle is a constricted access to courses or trainings. It is undoubtedly connected with the character of functioning in the environment of a small city, which offers a narrow choice of trainings. In 31% of indications no difficulties were noticed.

Conclusions

The factor that speaks in favour of applying alternative methods while teaching children to read is their effectiveness. The collected data have been presented in the undermentioned diagram.

- Wzrost motywacji do pracy / Increased motivation to work
- Lepsza koncentracja na opracowywanym materiale / Enhanced focus on the developed material
- Większe zainteresowanie prezentowanymi treściami / Increased interest in the presented material

The teachers who participated in the research observed the increased motivation of children to work (47%), enhanced focus on the discussed material (27%), and increased interest in the presented material (26%),

Niestety wśród wdrażanych metod nauczycielki w niewielkim stopniu wykorzystywały metodę czytania fonetyczno-literowo-barwną Bronisława Rocławskiego, tymczasem pracując już od przedszkola z dzieckiem metodą „glottodydaktyka” można zapewnić osiągnięcie sukcesu w szkole i karierze pozaszkolnej. Metoda ta pozwala, bowiem w pełni wykorzystać naturalną tendencję dziecka do zabawy i poznawania znaków graficznych.

Zawsze istnieje szansa, że któraś z proponowanych ścieżek zdobywania wiedzy jest dla danego dziecka właściwsza, łatwiejsza. Właśnie na poziomie edukacji przedszkolnej nauczyciel ma możliwość takiego rozpoznania, ma czas i warunki ku temu, by wspierać dziecko w indywidualnym procesie nabywania umiejętności czytania, a także w jego ogólnym rozwoju. Dlatego nauczyciele powinni korzystać z wielu metod, stwarzając dzieciom o różnicowanych potrzebach edukacyjnych szansę pełnego i swobodnego rozwoju.

Skoro nauczycielki mają utrudniony dostęp do kursów, szkoleń nasuwa się, zatem wniosek, iż wiedza na temat tych metod jest powierzchowna, nieugruntowana, pozyskiwana często nie w procesie zdobywania kwalifikacji pedagogicznych, ale w ramach własnego samorozwoju, co oczywiście jest ważne, ale niewystarczające, by w sposób właściwy i z dobrym skutkiem metody te stosować w praktyce.

Po podsumowaniu powyższych rozważań nasuwa się refleksja, iż nowatorskie rozwiązania edukacyjne pojawiają się na szczeblu wychowania przedszkolnego, ale w niewystarczającym zakresie. Czytanie należy do podstawowych umiejętności człowieka, dlatego też nauka czytania, a także związana z nią ściśle nauka pisania są fundamentalnym elementem dziecięcej edukacji, a ogromne znaczenie mają metody, za pomocą, których się to czyni. Nieustanne wzbogacanie warsztatu pracy, poszukiwanie nowych, adekwatnych do rzeczywistości pedagogicznej rozwiązań metodycznych, samorozwój i doskonalenie zawodowe nauczycieli wychowania przedszkolnego powinny być priorytetem ich działań. W przedszkolu powinna odbywać się nauka czytania dostosowana do predyspozycji dziecka, zgodnie z zainteresowaniami, możliwościami, potrzebami dziecka, w jego indywidualnym tempie. Naukę tę należy rozpocząć jak najwcześniej – najlepiej w grupie dzieci najmłodszych, trzylatków. Wskazane jest, by w nauce czytania wykorzystywać alternatywne metody – koncepcje nauczania, które są dostosowane do możliwości percepcyjnych dziecka przedszkolnego. Warunkiem wykorzystywania metod alternatywnych jest dokładna znajomość ich założeń. Ważne jest, by w sposób właściwy łączyć różne metody, tak by dać szansę każdemu dziecku na osiągnięcie sukcesu.

Unfortunately, the teachers rarely used the phonetic-literal-coloured method by Rocławski, while applying the “glottodidactic” method in kindergarten may guarantee achieving success at school and in the after-school career. This method enables to fully exploit the natural tendency of a child to play with and learn graphic signs.

There is always a chance that some of the proposed ways of gathering knowledge are more appropriate and easier for some children. Teachers are able to recognize it at the level of pre-school education – they have time and conditions to support a child in their individual process of reading acquisition and in their general development. Therefore, the teachers should use multiple methods in order to create a chance for full and free development for children of diversified educational needs.

As the teachers have constricted access to courses and trainings, it may be concluded that knowledge about these methods is shallow, non-established, and acquired not in the process of obtaining pedagogical qualifications, but within the course of one’s own self-development, which, obviously, is important, but insufficient to apply these methods in practice in a proper way with good results.

After summarizing the above considerations a reflection appears that innovative educational solutions are present at the level of pre-school education, but in an insufficient degree. Reading is one of the basic abilities of a human – thus, reading acquisition and learning to write, which is closely connected with it, are the fundamental elements of children education. The methods of teaching these two skills are enormously relevant. Constant enrichment of the workshop, looking for new, adequate to the pedagogical reality methodical solutions, self-development and professional development should be the priorities of their actions. Teaching to read in kindergartens should be adjusted to the predispositions of children, consistent with their interests, opportunities, needs, and conducted at their individual pace. Teaching should begin as early as possible – preferably in a group of the youngest children, 3-year-olds. It is advisable to use the alternative methods – the conceptions of teaching which are adjusted to the perceptive abilities of a pre-school child. The condition that needs to be fulfilled in order to apply the alternative methods is the exact knowledge of their premises. It is important to combine different methods in a proper way so as to give a chance for success to each child.

Literatura/ References:

1. Arciszewska, E. (2002). *Czytające przedszkolaki. Mit czy norma?*. Warszawa, Wydawnictwo Akademickie „Żak”.
2. Arciszewska, E. (1998). *Sojusz metod. Edukacja w Przedszkolu*. Styczeń.
3. Bogdanowicz, M., Barańska M., Jakacka E. (2006). *Metoda Dobrego Startu: od wierszyka do literki*. Gdańsk, Wydawnictwo Harmonia.
4. Brzezińska, M. (1985). *Psychopedagogiczne problemy edukacji przedszkolnej*, Poznań, Wyd. UAM, s. 103.
5. Cackowska, M. (1984). *Nauka czytania i pisanie w klasach przedszkolnych*. Warszawa, WSiP.
6. Cieszyńska-Rożek, J. (2013). *Metoda Krakowska wobec zaburzeń rozwoju dzieci*. Warszawa, Wydawnictwo: Omega Stage Systems Jędrzej Cieszyński.
7. Czerwińska, E., Narożnik, M. (1997). *Nauka czytania, sztuka czytania, radość czytania*. „Słoneczna Biblioteka”. Przewodnik metodyczny dla nauczycieli. Warszawa, WSiP.
8. Doman, G. (2013). *Subtelna rewolucja. Czytania od pierwszego roku życia*. Gliwice, Wydawnictwo Helion.
9. Dudzińska, I. (1981). *Dziecko sześćioletnie uczy się czytać*. Warszawa, WSiP.
10. Jakubowicz, A., Lenartowska, K., Plenkiwicz, M. (1999). *Czytanie w początkowych latach edukacji*, Bydgoszcz, Wydawnictwo „Arcanus”, s. 47.
11. Jurek, A. (2012). *Metody nauki czytania i pisanie z perspektywy trudności uczniów*. Gdańsk, Wydawnictwo Harmonia Universalis.
12. Jurek, A. (2012). *Rozwój dziecka a metody nauczania czytania i pisanie*. Gdańsk, Wydawnictwo Harmonia Universalis.
13. Kamińska, K. (1999). *Nauka czytania dzieci w wieku przedszkolnym*. Warszawa, WSiP.
14. Klim-Klimaszewska, A. (2011). *Pedagogika przedszkolna. Nowa podstawa programowa*, Warszawa, Instytut Wydawniczy Erica, s. 254-256.
15. Kupisiewicz, C., Kupisiewicz, M. (2009). *Słownik pedagogiczny*, Warszawa, Wydawnictwo Naukowe PWN, s. 26.
16. Majchrzak, I. (2004). *Nazywanie świata. Odmienne metody nauki czytania*. Kielce, MAC Edukacja.
17. Majchrzak, I. (2007). *W obrębie dziecięcego rozumu*. Kraków, Wyd. Bliżej Przedszkola.
18. Metera, H. (1976). *Przewodnik metodyczny do podręcznika „Nauczę się czytać”*. Warszawa, WSiP.
19. Młodzińska, T. (1995). *Czytanie a naturalna nauka języka. Wychowanie w Przedszkolu*, nr 1.
20. Mystkowska, M. (1979). *Uczymy się czytać w przedszkolu*. Warszawa, WSiP.
21. Rocławski, B. (1993). *Nauka czytania i pisanie*. Gdańsk, Wydawnictwo Harmonia.
22. Wojtyra, E. (2001). *Przegląd metod stosowanych w nauce czytania. Forum nauczycieli. Wychowanie przedszkolne*, nr 6/2001. s. 13-16.
23. Zielińska, E. (2017). *Kształtowanie umiejętności czytania w przedszkolu i rozwijanie zainteresowań czytelniczych dzieci. Bliżej przedszkola* (5.188 maj 2017).
24. <https://www.gov.pl/web/edukacja/podstawa-programowa-wychowania-przedszkolnego-dla-przedzkolki-i-oddzialow-przedszkolnych-w-szkolach-podstawowych> (dostęp z dnia 30.01.2019).